

Třicet let
od osvobození
Lysé - města Polabí

1945 ★ 1975

Handwritten text in a cursive script, appearing to be a list or a set of instructions. The text is extremely faint and difficult to decipher, but seems to contain several lines of writing.

Handwritten text at the bottom of the page, possibly a signature or a date. It includes a star-like symbol and some illegible characters.

Soudružky a soudruzi! Vážení spoluobčané!

Slavné chvíle letošního roku vrcholí. Slavíme 1. máj, svátek pracujících, v roce 30. výročí osvobození naší socialistické vlasti slavnou Sovětskou armádou. Přišel čas, kdy si připomeneme léta 1939-45, kdy existence našeho národa byla ohrožena zrádným německým fašismem. Vzpomeneme všech těch, kteří tuto dobu nepřežili, kteří položili své životy za lepší zítřek našeho národa. Položíme věnce ke hrobu padlých sovětských i našich hrdinů, vzpomínku na naše občany uctíme u hrobu V dále. Památku sovětských i našich hrdinů uchováme hluboko ve svých srdcích.

Květen 1945 znamenal nejen konec války, ale také začátek šťastné éry našeho národa. Stali jsme se součástí socialistického tábora a to rozhodlo o naší budoucnosti. SSSR náš nejvěrnější spojenec nám pomohl překonat nejen všechny počáteční obtíže, ale jeho všestranná podpora našeho hospodářství pomohla úžasnému rozvoji průmyslu a zemědělství a tím i ke zvýšení životní úrovně na dnešní výši. Toto vše si jasně uvědomujeme při letošních slavných dnech.

Uplynulých 30 let bylo i u nás v Lysé nad Labem ve znamení rozvoje a pokroku. Náměstí, na kterém jsme

10. května 1945 vítali první sovětský tank, se změnilo tak, že je považováno za jedno z nejhezčích v našem kraji. Postavili jsme dvě nová sídliště, vylepšili komunikace, vydláždili chodníky a chlubíme se novým nadjezdem. Máme nové kino, nový hotel, nový sportovní stadion. Přebudovali jsme lyské závody, které šíří dobrou pověst našeho města na domácích i zahraničních trzích. Kolektivisace zemědělství přinesla našim zemědělcům nejen velké úlevy v jejich těžké dřině, ale zároveň zvýšila pronikavě jejich životní úroveň. Ve svém úvodu nemůžeme uvést výčet úspěchů při budování našeho města. Rozvoj Lysé, který obzvláště v poslední době stále stoupá, neustane, toho je svědkem stavba nové školy, nové budovy MěstNV a zdokonalení obchodní sítě výstavbou samoobsluh.

Vylepšujeme neustále vzhled našeho města a na tom mají zásluhu sami občané. Společenské organizace NF a lyské závody každoročně uzavírají závazky, které nejen plní, ale většinou přeplňují. Jen tak se stalo, že dne 10. dubna t. r. jsme na plenárním zasedání MěstNV převzali z rukou zástupců Středočeského krajského národního výboru čestný prapor a odměnu 100 000 Kčs za čestné umístění v rámci soutěže SKNV. Je to nádherný úspěch, kterého jsme v rámci celého SKNV dosáhli. Je to úspěch nás všech a my touto cestou děkujeme všem našim spoluobčanům, všem společenským organizacím NF a všem závodům za jejich dobrou práci v roce 1974.

Zároveň věříme, že naše úspěchy budou pokračovat i v roce letošním. Svou prací nejlépe oslavíme slavné výročí osvobození naší vlasti.

Ať žije 1. máj svátek všech pracujících!

Ať žije SSSR, náš osvoboditel a přítel nejuvěrnější!

KAREL BURDA,
předseda MěV KSČ

VÁCLAV MALÁT,
předseda MěstNV

PRVNÍ MÁJ V LYSÉ N. LAB.

Abychom mohli správně ohodnotit oslavy prvního máje, jak jej známe nyní, musíme se v Lysé nad Labem vrátit o více než 100 let zpět. Podle dokladů městského muzea existovala tradice již tehdy. Dnes neví nikdo z účastníků budovatelské hry „Zakletý princ“, pořádané na oslavu 1. máje roku 1871. Neexistují záznamy v kronice našeho města a událost připomíná jen vetchý plakát, který lze spatřit v Dělnické síni v muzeu B. Hrozného.

Dělnické hnutí ještě nebylo organizováno a jen z dálky zaznívaly první zvěsti o těch, kteří se postavili na odpor vykořisťovatelům.

Před sto lety byla jiná doba. Nebyl rozhlas. Zprávy se šířily pomalu. U nás v Lysé nad Labem neexistovaly továrny, proto tu nebylo ani průmyslové dělnictvo. V ryze zemědělské oblasti dávali dělníci svůj nesouhlas najevo hlavně tím, že odcházeli za prací jinam, v té době často i do zámoří.

Teprve koncem 19. století a začátkem našeho století dostával 1. máj. v Lysé nad Labem příchut' boje za sociální spravedlnost a právo na práci a chléb. Jako bomba působila stávka zemědělských dělníků hlavně tím, jak se rozšířila.

Velká říjnová socialistická revoluce v Rusku přinesla trvalý obrat. Nebylo u nás mnoho těch, kteří kráčeli na Prvního máje za rudým praporem; Daleko bylo víc těch,

kteří s námi sympatizovali. Existovali i takoví, kteří se rostoucí moci dělnické třídy báli a bojovali proti ní. Využívali i policejní moci. Proti komu? Proti dělnictvu! V buržoazní republice byly to politické bojůvky, ve kterých vyrůstali noví bojovníci za dělnická práva, odhodlaní dále bojovat a strhávat do boje za spravedlivý řád, svobodu a mír.

V roce 1939 se znovu musel slavit 1. máj potají. Hnědý mor, který se u nás začal roztahovat, dusil každý svobodný projev, umlčoval svobodnou myšlenku.

Ale i v době teroru a válečné hrůzy se naši vlastenci, kteří 1. máj slavili. Nebyly to průvody. Ale důsledné přípravy a organizované zásahy za zájmy dělnického hnutí. V koncentračních táborech nezapomínali soudruzi, zhotovovali si „Rudé prapory“ a jednali. Kolik jich za to zaplatilo životem. Ale výsledek se dostavil. Boj sílil. Fašistické bestii docházel dech, odpor proti okupantům sílil. Z bloku H vyšlehl v milovickém vojenském táboře ohnivý sloup. Na prach shořelo 80 metrů dlouhé skladiště. Nebyla to první akce ani poslední, která spolykala desítky vlaků vojenského materiálu. Tento však byl účinnou oslavou 1. máje v roce 1944. Rok nato se občané chystali zasadit poslední ránu nacistickému válečnému běsu a pokud neslavili 1. máj, slavili 10. květen společně s osvoboditeli, Rudou armádou. Vždyť to byl důvod k radosti a oslavám nad získanou svobodou. To bylo před třiceti lety.

V naší nové socialistické republice slaví pracující pod vedením KSČ svůj svátek svobodně. Zvláště radostně v roce 1948, kdy moc v tomto státě převzala dělnická třída. Oslavy se stávaly tradicí, účastnily se jich tisíce a tisíce občanů. Tyto nádherné tradice oslav narůstaly, ale přece se ještě našla jedna doba k narušení. Byl to rok 1968. Prvomájové oslavy v roce 1969 byly narušeny do značné míry a proto soudruzi ze západní části našeho

města za zpěvu a nesení rudých praporů odcházejí ulicí Rudé armády na Kačín. Mnoho dobrých a oddaných soudruhů a soudružek se připojilo. Byl to 1. máj, kdy se opět ukázalo silné dělnické jádro, které dokázalo, že není třeba se bát, ale bojovat. Iniciátorem byla I. uliční organizace KSČ a ukončení průvodu bylo v místech, kde byla založena KSČ v našem městě, u „Města Kolína“.

Procházíme-li „Dělnickou síní v muzeu B. Hrozného“, najdeme tam materiály, které dokumentují prvomájové oslavy, které se pořádaly pod heslem „Mládež chce žít a ne živořit“, „Jednota lidu zažene bídu“, dále „Kdo nepracuje ať nejl“ atd. Tady se musí každý zamyslet nad svedeným bojem, který je vítězně za pomoci Sovětského svazu dokončen.

Ale již od r. 1970 a v dalších letech je naše náměstí, které je považováno za jedno z nejlepších v našem Polabí, naplňováno našimi občany, organizacemi NF, složkami ČSLA, LM a MěstNV. Pod vedením MV KSČ jsou oslavy pořádány pod historickým heslem „Proletáři všech zemí, spojte se“.

První máj zůstává vším, čím kdy byl. Oslavou jara, nového a šťastného života a lásky, svátkem pracujících i připomínkou všem, kteří by se chtěli proti dělnické třídě postavit.

Proto i letos přijďte všichni na oslavy 1. máje na Husovo náměstí. V pestrém průvodu za jásotu, veselosti a hudby oslavíme tyto historické dny, slavné vítězství a osvobození Československa Rudou armádou.

Přijďte všichni.

Ať žije První máj.

STANISLAV JEŽEK,
předseda MV NF

30 KVĚTEN 1945 V LYSÉ N. LAB.

Ihned po prvním zavolání pražského rozhlasu 5. května 1945, okamžitě po první výzvě k povstání proti fašistickým okupantům vystoupil Revoluční národní výbor v Lysé n. L. z ilegality. Byla sobota 5. května asi 12 hodin. Členové RNV obsadili tehdejší radnici a prvním úkolem bylo navázání spojení s Prahou. Otevíraly se skrýše s připravovanými zbraněmi, postupovalo se podle plánu. V Lysé se muselo počítat se sousedstvím německé posádky v Milovicích, která byla velmi silná a jejíž příslušníci do poslední chvíle zoufale doufali, že se zachránějí před blížící se Sovětskou armádou. Proto okamžitě v sobotu odpoledne se objevily v Lysé silné motorisované i pěší hlídky a byl vydán zákaz nočního vycházení. Ačkoliv po celou noc procházely městem po zuby ozbrojené německé hlídky, podařilo se přesto členům RNV proniknout ven a dopravit na radnici odborníka spojaře (tehdejší zaměstnanec pošty s. Vachuška), který zajistil možnost odposlouchávání německých vojenských hovorů a zároveň telefonické spojení přes zdymadla na Prahu. Tak se stalo, že všechny pohyby vojsk byly okamžitě známy a hlášeny dle potřeby přímo Národní radě do Prahy. Podařilo se těž odposlouchat přímý hovor tehdejšího německého maršála Schörnera, který do poslední chvíle hnal německé jednotky do boje jednak na Prahu, jednak je nutil k odporu proti blížící se Sovětské armádě. Soptil

vzteky a vyhrožoval zničením českému národu, který se postavil okupantům na odpor.

K přímému boji v Lysé nedošlo pro ohromnou přesilu Němců v Milovicích. Dále byly silné jednotky zakopány v lese u Dvorců a dokonce silná jednotka měla obsazenou lyskou cihelnu. V neděli 6. května ráno vyjela z Milovic přes naše město silná vojenská pomoc směrem na Prahu. Díky varování z Lysé n. L. byly cestou na Prahu stavěny barikády a Němci ani do Prahy nedojeli. Zároveň v tu dobu dochází v Milovicích mezi německým vojskem k panice a z Milovic vyráží ozbrojené jednotky, které se snaží proniknout směrem na jih do zony, která by jim umožnila útek směrem na Bavorsko. V tu dobu se vyznamenali litolští občané, kteří za Litolí a u Velenky káceli stromy přes cestu a zabraňovali Němcům v postupu.

Situace v Lysé n. L. v tu dobu je již pevně v rukou RNV, který začíná organizovat život ve městě. Bylo vydáno první svolání k obyvatelstvu. Bylo nutné zabezpečit zásobování, klid a pořádek ve městě. Bylo zorganizováno několik polovojenských jednotek (Došek, Gleindek a Tůma), které pomohly tyto úkoly plnit. Byli zatýkáni kolaboranti, němečtí zajatci byli soustředováni na fotbalovém hřišti. Tak zvaný německý dům v Palackého ulici byl vyčištěn, a pokud jeho obyvatelé uprchli do Milovic, byli dodatečně zajištěni tam.

9. května celé město nadšeně uvítalo vítěznou Sovětskou armádu osvoboditelku, jejíž příchod znamenal definitivní konec válečného nebezpečí. Byl to krásný máj, ve kterém naše město opět svobodně vydechlo. Jaro zaplavilo město květy a naši občané je předávali svým osvoboditelům.

Tehdejší hotel „U nádraží“, který až do května 1945 byl baštou Němců, se stal opět naším hotelem a právě zde jsme pořádali družby lyských občanů s našimi osvoboditeli. Soubory Sovětské armády nám zde předváděly

své umění a my jsme byli překvapeni, jak vojáci, kteří ještě včera drželi v ruce zbraně, dnes nám připravili hodnotný kulturní program. Ano, byl to krásný máj, plný květů, tance a snů o nové budoucnosti.

RNV v Lysé nad Labem splnil svou úlohu velmi dobře. Podnět k sestavení RNV dala ilegální skupina KSČ — Předvoj, která v Lysé existovala od září 1944. Skupina byla složena z mladých lidí a byla řízena přes pražskou továrnu ČKD z ilegálního centra v Berouně. Po zničení části berounské skupiny bylo řízení skupiny převedeno na Pečky. Odtud byly také spojky skupiny Předvoj pro poselství, které českým komunistům ještě před svou smrtí zaslal ze slovenských hor soudruh Jan Šverma. V tomto poselství se pravilo: „Zřizujte RNV ve spolupráci s Národní frontou“. To se v Lysé nad Labem podařilo a v RNV byly zastoupeny všechny složky obyvatelstva. Po vystoupení z ilegality začíná skupina Předvoj, která byla orgánem KSČ, organizovat i věci stranické. Již před tím byli členové skupiny ve styku se starými komunisty (s. Verzich, s. Fuksa), a tak za všestranné pomoci politických pracovníků Sovětské armády a jejího velitele ve městě kapitána Jakovleva byl v Palackého ulici zřízen sekretariát KSČ. Prvním předsedou byl zvolen Josef Hanuš, příslušník skupiny Předvoj. Přihlášky lyských občanů se jen hrnuly a KSČ se stala rázem nejsilnější politickou stranou v Lysé nad Labem.

Z koncentračních táborů se během května vraceli domů političtí vězňové a pokud neměli podlomené zdraví, ihned se zapojovali do veřejné práce a politické činnosti. RNV předal řízení města do rukou nově zvolenému NV a vedení KSČ převzali staří bojovníci s. Lerch, Veselský a Mestek.

Seznam členů RNV, který v květnu 1945 v Lysé n. Labem převzal moc:

DOSTÁL František

KRŇANSKÝ Josef

FUKSA František
MUDr. BALOUN František
HANUŠ Josef
JINDRA František
KCLEŠKA Vladimír
KOČÍ Antonín
KLOS Vojtěch

LEBDUŠKA Josef
NOVÁK František
VOJTĚCH Karel
VOLÍN Jaroslav
VERZICH Antonín
VRBA František
ŽANTOVSKÝ JOSEF

Prvním předsedou RNV byl PRUDIČ Alois.

Předvoj.

Hrob V dāli na našem hřbitově je symbolickým místem posledního odpočinku všech těch, kteří v letech 1939—45 padli v boji proti německému fašismu.. Uctíme zde památku těch, kteří padli přímo na frontě, členy všech ilegálních protifašistických organizací, kteří byli popraveni nebo umučeni v koncentračních táborech. Vzpomínáme na všechny, kteří zahynuli na nucených pracích v Německu a na celé rodiny občanů židovského původu, které byly zavlčeny do plynových komor hrůzného tábora v Osvětimi.

Na popravištích a v koncentračních táborech zahynuli:

Cincibus Ladislav
Černý Josef

Langr Jiří
Metzel Adolf

Doležal Karel
Doubek Čeněk
Hradecký Václav st.
Hradecký Václav ml.
Kaucký Štěpán
Kavka Josef
Kovář Antonín
Sláma František
Střela Adolf
Svoboda Otakar
Suttý Josef
Suttá Milada
Šimonek Rudolf
Šinkmajer Jan

Měšťan Jar.
Pecka Josef
Piller Jaroslav
Pokorný Ladislav
Pospíšil Bohumil
Pospíšil Ladislav (Milovice)
Rambousek Jan
Růžička Josef
Stankiewitz M.
Sucharda Bohumil (Milovice)
Ulrych Stanislav (Milovice)
Veselý Jaroslav
Vítek František
Závodník Antonín

Jako letec nad kanálem La Manche v boji padl:
Krátkoruký Bedřich (Byšičky)

V Lidicích byl zastřelen:
Farský František

Na nucených pracích v Německu zahynuli:
Fiala František
Kaplan Pavel
Pytlík Josef

Valsa Josef
Valsa Karel

Do plynových komor v Osvětimi byli zavlčeni:

Abeles Alois
Abeles Jiří
Abeles Pavel
Abeles Rudolf
Abelesová Alžběta
Abelesová Olga
Brumlíková Marta
Edelman Max
Fischman Leo
Fischman Hugo

Lustigová Ríša
Lustigová Markéta
Neuman Jan
Neuman Vladimír
Neumanová Zdenka
Neuman Karel (Jiřice)
Neuman Bohumil (Jiřice)
Neumanová Johana (Jiřice)
Neumanová Olga (Jiřice)
Neumanová Anna (Jiřice)

Gans Herbert
Gans Josef
Gansová Růžena
Hahn Zdeněk
Hahnová Anna
Holzman Kaimil
Holzmanová Anna
Lustig Arnošt
Lustigová Eva

Freundová Blanka (Jiřice)
Oplatka Adolf
Pollachová Emilie
Rezek Karel (St. Lysá)
Rezková Emilie (St. Lysá)
Schulhof Adolf
Taussig Bedřich
Taussigová Anna
Taussigová M.

Čest jejich památce!

ŽIL JSEM 700 DNÍ v koncentračním táboře Buchenwald

Hrůzu koncentračního tábora Buchenwald v plném rozsahu prožil náš spoluobčan Josef Zapadlo, zaměstnanec ministerstva dopravy, který bydlí v Lysé n. Labem v nádražní budově.

Do Lysé se přistěhoval až po válce, pochází z Mladé Boleslavi, kde pracoval v automobilovém závodě a kde se stal členem ilegální organizace KSČ. Činnost této ilegální organizace byla velmi rozsáhlá, byla několikrát ohrožena německými fašisty a v roce 1943 byla zničena. O tom soudruh Zapadlo vypráví:

Naši skupinu zatklo Gestapo v květnu 1943. Po tříměsíční vyšetřovací vazbě v Mladé Boleslavi, po přečká-

ní všech násilností při vyšetřování nás odvezli do terezínské Malé pevnosti. Po dvoudenním pobytu v Terezíně, kam soustředili 500 vězňů z ostatních míst v Čechách, jsme byli odvezeni v srpnu 1943 zvláštním vlakem pod přísným dozorem stáží SS do koncentračního tábora Buchenwald.

Koncentrační tábor Buchenwald nás přivítal mohutnou bouří a lijákem, ve kterém jsme byli nuceni stát na širém prostranství od půlnoci do rozednění. Po tak zvané „koupeli“, před níž nás ostříhali, což se neobešlo bez kopanců a facek, nás přestrojili o odvedli do dřevěného baráku č. 61, kde jsme ztrávili jednoměsíční karanténu. V té době jsme si zvykali na nové prostředí a zvláště na chudou táborovou stravu, které slabší organismus těžko odolával. Nebylo dne, aby z baráku č. 61 neodnášeli mrtvé do krematoria, případně těžce nemocné do táborové nemocnice. Z této nemocnice se ovšem vracelo jen málo lidí. Příchodem do koncentračního tábora zmizelo u každého člověka jméno i příjmení. Místo toho dostal každý číslo. Já sám jsem měl číslo 17 080. Po uplynutí 30denní karantény byla naše tělesná zdatnost vyzkoušena pod přísným dozorem stráže SS. Celé osazenstvo baráku č. 61 bylo v neforemných holandských dřevácích odvedeno husím pochodem do kamenolomu, odkud každý vězeň musel na rameni odnést do tábora jeden kámen. Stráže SS dohlížely, aby se nikdo „neulejval“. Který vězeň si podle jejich názoru vybral malý kámen, tomu stráže SS vybraly kámen samy. Jaký kámen, to si jistě každý umí představit. Při tom se zvláště zaměřily na nemocné a starší vězně a kdo kámen nemohl unést, tomu bitím a kopanci pomáhaly. V důsledku toho se mnozí vězni již zpět nevrátili.

Tím začalo naše utrpení, trvající 700 dní, při těžké vysilující práci na stavbě železniční tratě Weinar — Buchenwald, nebo v závodě Gustlofwerke na výrobu

zbraní a nakonec v truhlářském závodě. Denně jsme hladoví a těžce zubožení pochodovali v sevřených útvarcích do práce a z práce hlavní bránou za zvuku vězeňské dechové hudby. Stav při příchodu musel souhlasit se stavem při odchodu. V mnoha případech jsme některé soudruhy téměř mrtvé pronášeli hlavní bránou. Bylo to utrpení, o kterém se těžko mluví, bylo to prostředí, v němž lidský život nebyl ceněn ani jako život zvířete. Lidé byli zapřaháni do káry místo koní, když nemohli náklad utáhnout, byli pobízeni úderem holí a kopanci až k ubití. Bití vězňů bylo průvodním zjevem života v táboře. Jen pro nesmeknutí čepice při setkání s příslušníkem SS byl vězeň bit.

V táboře nechybělo ani krematorium. Jeho kouř ve dne v noci oznamoval všem vězňům, kudy také vede cesta ke „svobodě“.

Náš obdiv patřil německým soudruhům, z nichž někteří v tomto pekle zkoušeli již 12 let. V Buchenwaldu jsem také poprvé poznal sovětské válečné zajatce. Jejich odvaha a obětavost neznala mezí. Oni měli zásluhu na pronesení součástek zbraní a vysílačky do tábora. Tohoto materiálu bylo použito při osvobození tábora.

Odbojová práce neustala ani v koncentračním táboře. Podle jednotlivých národností a krajů pracovaly ilegálně jednotlivé krajské komunistické organizace. Já jsem se zúčastnil ilegální stranické práce na bloku č. 42 v krajské organizaci KSČ Mladá Boleslav, jejímž vedoucím byl s. Souček. V rámci stranických organizací byly utvářeny vojenské oddíly pro případ povstání nebo osvobození tábora.

V srpnu 1944 byl koncentrační tábor bombardován americkým letectvem. V pravé poledne při plném obsazení všech závodů vězni napadlo americké letectvo všechny tovární objekty tříštivými a zápalnými bombami. Následky na životech vězňů byly katastrofální. Samotný tábor a kasárna SS zůstaly nepoškozeny.

11. dubna 1945 došlo konečně k připravované vzpouře vězňů. Díky dobré ilegální práci jsme měli přehled o situaci na frontě, která se blížila. Slyšeli jsme již dokonce dělostřeleckou palbu. Týden celý tábor otevřeně bojoval proti SS. Odmítl vydat rukojmí, odmítl nastupovat k apelům a odmítal vydávat lidi na transporty smrti. A 11. dubna se konečně objevily americké tanky. Tím začal boj i pro nás. Ilegálně uschované zbraně se dostaly do rukou vězňů, kteří se vrhají proti drátěnému plotu, nabitému elektrickým proudem. Ze strážních věží do nich střílejí kulometry, ale zároveň na věži explodují provizorně vyrobené granáty. Začíná střelba z ostatních věží, ale je pozdě. První věž je v rukou vězňů, kulomet mění směr střelby a dochází k likvidaci strážných na ostatních věžích. Po odvážném krátkém boji je tábor osvobozen, zbytek SS prchá. Ozbrojení vězňové vytvářejí obranný kruh kolem tábora. Z kandidátů smrti se stávají svobodní lidé. Konečně dorazily americké tanky, je po všem.

Shromažďujeme se na apelplatce, z ampliónu je slyšet hlas spoluvězně. U brány již nestojí SS, ale vězeň — komunista Ernst Busse. Vzpomínáme těch 51 000 mrtvých kamarádů, kteří tu v táboře zahynuli během posledních čtyř let na nelidské zacházení a pak přísaháme — nás dvacet tisíc, kteří jsme přežili buchenwaldské peklo — těmito slovy: „Neustaneme v boji, dokud fašismus nezmizí ze světa!“ Buchenwaldská přísaha by neměla platit jen pro bývalé vězně, ale pro všechny poctivé lidi na celém světě. SPB

Čs. červený kříž ve válečných letech v Lysé nad Labem

ČČK je organizací, ve které vždycky pracovaly v absolutní většině ženy. O současné činnosti této organizace jsme již několikrát psali a dnes při vzpomínce na rok 1945 se vrátíme ve vzpomínkách do válečných let. Roku 1945 předcházel rok 1938, kdy němečtí fašisté vtrhli do našeho pohraničí a bezohledně s okamžitou platností vystěhovali české obyvatelstvo.

Lysá n. L. a hlavně její nádraží se stala místem, kudy spousta českých uprchlíků projížděla. Byly to smutné chvíle, kdy se naše nádraží plnilo uprchlíky ze severu, kteří byli vyhnáni ze svých domovů v nejnuznějších podmínkách, často jen s ranci a malými zavazadly.

Tehdy se ukázala obětavost členek lyského Červeného kříže. Od 23. září do 13. října 1938 ve dne v noci konaly dvě až tři sestry nepřetržitě službu a poskytovaly českým uprchlíkům různou pomoc. Na nádraží byla zřízena ošetrovna a vyvařovna. Zápis z tehdejší doby praví: „Za dvacet dní se rozdalo 950 kusů vuřtů, 45 bochníků chleba, 120 housek, 170 kg ovoce, 1348 porcí čaje, 230 porcí kávy, 60 porcí polévek a 170 porcí mléka. Z léčiv bylo rozdáno 25 tub aspirinu a mnoho obvazů a léků k první pomoci, která byla poskytnuta v 41 případech. Ústředí ČČK zaslalo do Lysé 200 kusů šatstva, ale i lyští občané organizovali sbírku šatstva a nádobí, které sestry ČČK rozdaly mezi uprchlíky.

Činnost ČČK v letech válečných ustala. Němečtí okupanti neměli zájem o činnost organizace, která s nimi nespolupracovala a o spolupráci s Němci zase neměly zájem naše ženy. Poslední zápis v kronice ČČK je ze dne 26. 4. 1940.

Příležitost pro ženy ČČK nastala v revolučních dnech v květnu 1945. Na výzvu Revolučního národního výboru se okamžitě zapojily a zorganizovaly v budově radnice ošetrovnu a vyvařovnu. Bylo opět rozdělováno šatstvo a potraviny potřebným rodinám a hlavní činnost byla zaměřena na péči o politické vězně, kteří se vraceli z koncentračních táborů.

Je tomu již 30 let, ale přesto jsou mezi námi dodnes ženy, které se zúčastnily obou záslužných akcí, jak v roce 1938, tak i v roce 1945. Tři z nich jsou členkami SPB: s. Růžičková, Doležalová a Makovcová. Nesmíme zapomenout ani na s. Ziminkovou a Hrbatovou. Ze zesnulých to byla hlavně s. Tlamichová.

kol-

Příslušníci lyského požárního sboru v osvobozovacím boji za druhé světové války

Od historického založení tehdy dobrovolného hasičského sboru v Lysé n. L. 9. srpna 1878 je snahou všech příslušníků sboru uchránit bližního při vypuknutí ohně. Jakmile zazní povel, všichni jako jeden muž jsou ochotni pomáhat v zachraňování ohrožených životů i majetku.

Dobrovolnost, bratrství, vzájemný respekt, důvěra jednoho v druhého, to všechno je pouto, které spojuje v dobách dobrých i zlých. Zápisy ve sborové kronice jsou toho důkazem a táhnou se jako červená nit celou historií našeho sboru přes okupaci až do dnešních dnů.

Květnová a zářijová mobilizace v r. 1938 a vyhlášení protektorátu Čechy a Mora 15. března 1939 byly signálem ke zvýšení připravenosti sboru k pomoci bližnímu.

Mimořádná válečná situace kladla na sbor velké požadavky. Byla zvýšena protipožární bdělost sboru, stavěny denní a noční hlídky. Proto musel být sbor rozšířen. V rámci tak zvaného totálního nasazení přihlásila se celá řada členů, kteří tehdy v hasičské uniformě hledali útočiště. Mnozí z těchto členů zůstali i po válce věrní hasičství a stali se opravdu velmi platnými členy sboru. Z nařízení okupantů došlo ke změně ve vedení sboru.

Bratrství ve sboru přes okupaci bylo opravdové a vzájemná důvěra a podpora veliká. Mnozí členové sboru pod pláštíkem hasičského stejnokroje anebo cvičení či důležité služby připravovali půdu pro nové osvobození. Zapojili se ilegálních skupin, které mařily četné plány okupantů, navštěvovali a podporovali rodiny, jejichž členové byli v žaláři, v koncentračních táborech anebo v zahraniční armádě. Došlo-li k požáru toho, co souviselo s „Wehrmachtem“, přijelo se buď pozdě, anebo se způsobila ještě větší škoda. Odvaha příslušníků sboru byla tak veliká, že hasičským vozidlem převáželi a předávali zbraně partyzánům u hradla „Káraný“ z vojenského vlaku, který stál na vedlejší koleji „U sv. Václava“, z něhož odváželi též léky a různý důležitý materiál.

Není možné zde podrobně zachytit všechny akce, které příslušníci našeho sboru prováděli. Ale jen pro zajímavost uvedu, jak byla provedena akce u hradla „Káraný“. Jeden člen sboru zjistil, že vlak, který stál na

vedlejší koleji, má nejen vagóny s municí, ale i s léky a různým jiným vojensky důležitým materiálem. Upozornil na to členy své skupiny a připravil celou akci. Večer zapálil jeden vagón a po vypuknutí požáru požádal jiný člen skupiny tehdejšího velitele četnické stanice v Lysé nad Labem o povolení výjezdu hasičského vozidla k místu požáru. Bylo mu vyhověno, a tak bylo možno vozidlem odvážet a převážet hlavně municí a zbraně, které předávali partyzánům v polích a část i s léky ukrývali na různých místech ve městě.

Při jedné z dalších akcí objevili v lese tehdy moderní hasičské vozidlo. Bylo tajně odvezeno a ukryto a pak jako válečná kořist předáno našemu sboru. Vůz byl pojmenován „Partyzán“.

Bylo toho mnoho, co příslušníci tehdejšího hasičského sboru v Lysé n. L. riskovali. Všechno však považovali za vlastneckou povinnost.

Tak se také stalo, že květnová revoluce je nezastihla nepřipravené. Byli to oni, kteří v květnových revolučních dnech jako jedni z prvních dovezli bojující Praze léky, hlavně inzolin, který už dříve získali z vojenského vlaku. A konečně bylo to hasiči, kteří udržovali pořádek na ulicích města Lysé n. L. v květnových dnech 1945, když ustupující německá vojska vyvolávala napětí a zmatek a kdy mnozí hrdinové, kteří se později k hrdinství hlásili, byli někde schováni, aby se jim nic nestalo. Hasiči hrdinně stáli pohotová nejen pomoci bližnímu, ale i ochránit jej. Jejich uniformu respektovali i příslušníci německých vojsk.

A tak ve jménu svého hesla „Bližnímu vždy ku pomoci“ radostně a upřímně uvítali prvního rozvědčíka Sovětské armády a její první tank, který přivezl svobodu našemu národu a s příslušníků hasičského sboru sňal po velmi krušných dnech a nocích velké břemeno zodpovědnosti.

Lj.

30 „Lyské proměny“ za třicet mírových let - 1945 - 1975

Následujícími 36 body bychom chtěli přiblížit občanům našeho města — jednak těm, kteří si to mohou z vlastních poznatků ověřit, i těm, kteří k nám do Lysé přišli později — tu velikou řadu změn za posledních 30 let, které ovlivnily dění a tvářnost Lysé n. Labem k prospěchu občanů města i jeho návštěvníků.

Nechceme uvádět podrobnosti a číselné údaje ani určovat pořadí důležitosti, ale chceme se jen s vámi zamyslet v letošním významném roce. A snad si sami ještě tyto body doplníte o další.

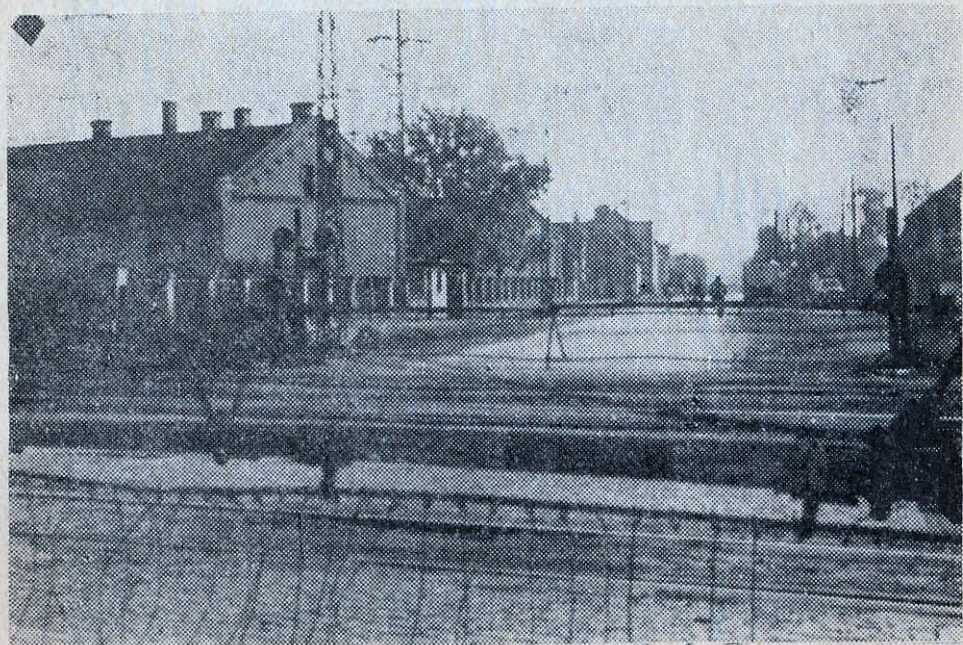
Účelem těchto řádků je, abychom viděli vykonané...

1. Školství. Začněme tím, co je věnováno nové generaci a co v Lysé doznalo tak podstatných změn, školství.

Mateřské školy v Čechově ulici, Zahradní ulici, Na sídlišti a v Litoli s celodenním zaopatřením a zdravotní péčí. Až do r. 1945 jen školka v přízemní budově, která stála vedle lidové školy umění. Byl to vlastně útulek jen na několik hodin s dozorem jedné učitelky a bez jakéhokoliv zaopatření.

A dnes mohou maminky v klidu pracovat, neboť o jejich děti je dobře postaráno. K tomu pak přidejme velmi důležitý výchovný vliv na děti v předškolním věku.

Základní devítileté školy. Dnes je ve všech čtyřech školách ústřední topení, sociální zařízení (a nebylo tomu tak ještě před 20 lety) a pěkné prostředí. Budete-li

mít příležitost podívat se do naší nejnovější moderní školy na školním náměstí, pak budete překvapeni, jakmile jen do budovy vkročíte. Škola bude se zařízením pro tělovýchovu s bazénem dokončena v roce 1976.

Družiny mládeže v Lysé a Litoli a dobře vybavené a vedené **školní jídelny**.

Skolní potřeby vydávané dětem zdarma. To je vymoženost roků po osvobození naší vlasti Sovětskou armádou.

Od r. 1947 byla v našem městě postupně budována hudební škola. A dnes je umístěna **lidová škola umění** ve vlastní zděné budově. Má čtyři odbory (hudební, dramatický, pěvecký a výtvarný).

U nás v Lysé si povšimnete i **učňovské školy**, která je velkým přínosem pro dobrou výchovu učňovského dorostu.

Ve školství pak nelze zapomenout ani záslužnou práci **sdružení rodičů a přátel škol**.

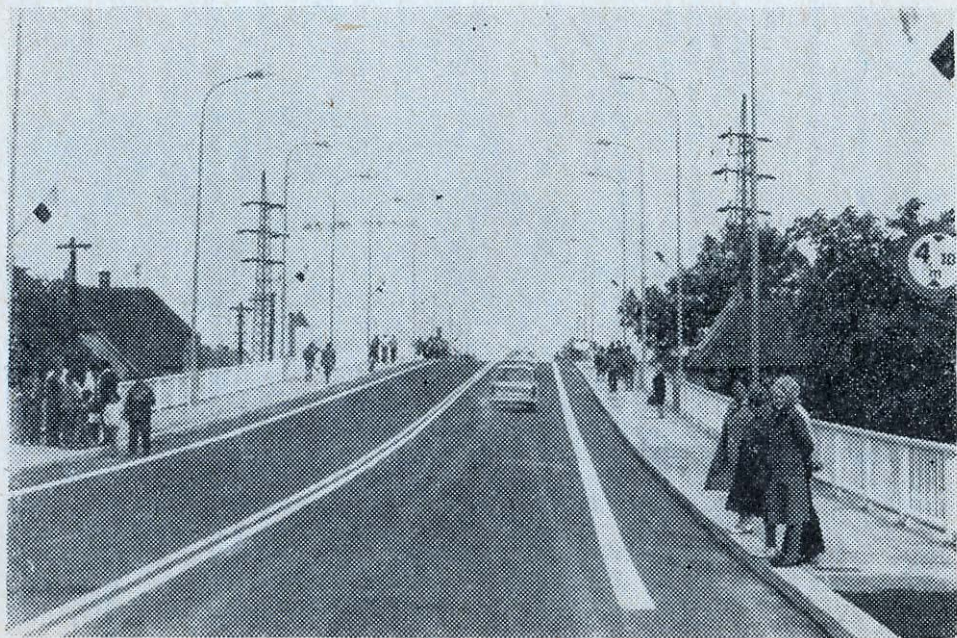
2. Zdravotnictví

Jesle v Gottwaldově tř. a na Sídlišti s celodenním zaopatřením dětí od jednoho do tří let pod lékařským dozorem. To je zařízení, které tu ještě před 25 lety vůbec nebylo. Na jedno dítě v jeslích doplácí MěstNV ze státních prostředků asi 8000 Kčs ročně.

Zdravotní středisko, kde jsou soustředěni obvodní a odborní lékaři s vyškoleným zdravotním personálem, stejně jako lékárna, kde jsou vydávány zdarma potřebné léky, svědčí o veliké péči o zdraví našich občanů.

3. Pionýrský areál v Čechově ulici ukazuje zřetelně, jak velká péče je věnována našim pionýrům. Díky patří všem, kdo se obětavě věnují práci v pionýrské organizaci, i těm, kteří svou brigádnickou prací pomáhají budovat Pionýrský areál.

Až do minulého roku bylo město rozděleno závorami...

4. Sociální péče. Každý pátý občan, kterého v Lysé potkáme, je důchodce. Z rozpočtu městského národního výboru je pamatováno v **doplňkové péči** na občany s malými důchody.

V případech, kdy není neb nemůže být zajištěna péče o starší či invalidní občany v jejich rodinách, je možno se obrátit na Ústav sociální péče v zámku. Jen v lyském zámku používá přes 200 občanů tohoto dobrodiní našeho zřízení.

5. Sport. O sportovní vyžití se v našem městě stará TJ Slovan a TJ Sokol Litol. Pěkný stadión TJ Slovan, vybudovaný nadšenou prací brigádníků, a další tělovýchovná zařízení vytvářejí dobré podmínky pro tělovýchovnou činnost (ZRTV, veslaři, tenis, kopaná, odbíjená, turistika, šachy atd.). Stejně tak je tomu i v Litoli, kde se zejména v poslední době činnost Sokola zdárně rozvíjí.

6. Husovo náměstí. Jaké nadšení provázelo po revoluci v roce 1947 budování tohoto náměstí, které je považováno za jedno z nejkrásnějších v Polabí.

7. Havlíčkovo nám. Jeho úprava ovlivnila vzhled této části města.

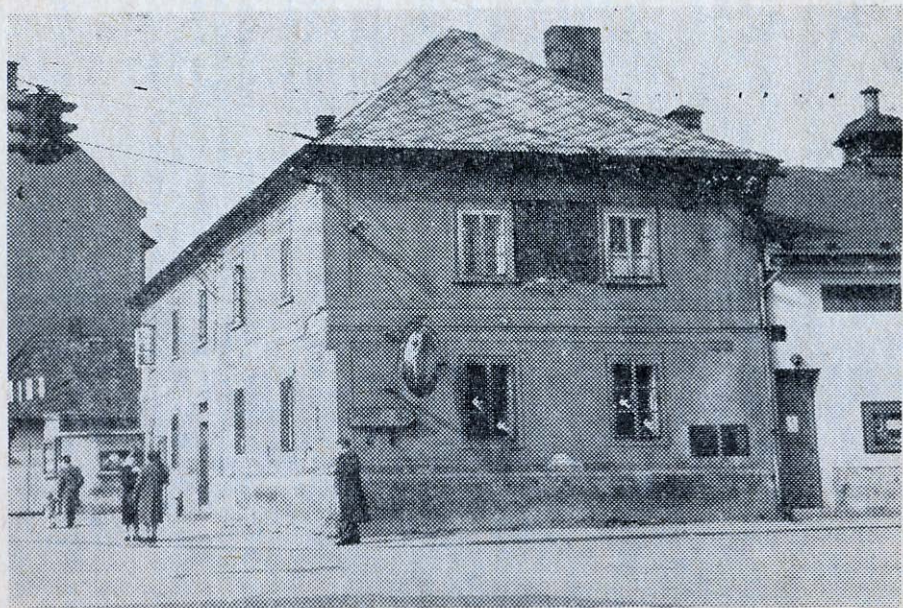
8. Náměstí v Litoli. Brigádnická práce litolských občanů pomohla až překvapivě zkrášlit tuto městskou čtvrť.

9. Komunikace byly vydlážděny a asfaltovány ke spokojenosti našich občanů, neboť v našem městě jsme dříve znali parní válec pouze při úpravě prašných vozovek.

10. Chodníky, které si v posledních letech dláždí dlaždicemi sami občané za přispění MěstNV, ukazují, co dokáže aktivita občanů. Vždyť chodit po dobrém chodníku a ne v blátě, to je jedna část spokojenosti každého z nás.

11. Kanalizace byla staletou tužbou lyských občanů. Vy-

Na stejném místě stojí dnes „stavba století“ našeho města

budování hlavního sběrače od sídliště ulici Čsl. armády, Nejedlého ul. k Nové hospodě a za cukrovar k čistící stanici s postupným napojováním dalších ulic splňuje, co se zdálo do nedávna nemožné.

12. Městský vodovod řeší postupně záležitost dobré, zdravotně nezávadné vody, která je v našem městě tak potřebná. Dříve jsme znali jen několik veřejných ručních studní.

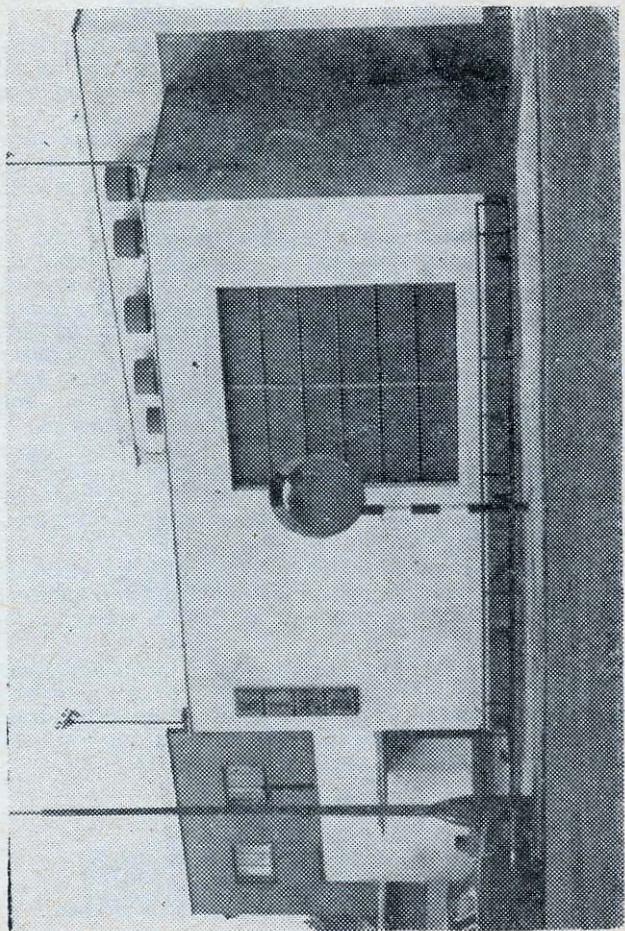
13. Obchodní síť doznala podstatných změn, i když tu zbývá ještě mnohé vykonat. Samoobsluhy na náměstí Dr. Hrozného, Na sídlišti, v Zahradní ulici, v Litoli zlepšily nákupní možnosti. Co však lze vykonat dobrou a obětavou prací a ve prospěch občanů, o tom nás přesvědčuje samoobsluha v Dvořákově ulici. Zlepšila se situace ve Dvorci i v Byšičkách. V současné době se staví další tři samoobsluhy — v Lysé v Poděbradově ul. a v Litoli u školy a v Nerudově ul. Městský národní výbor a občanské výbory těchto obvodů očekávají od občanů pomoc při jejich výstavbě. Byla provedena přestavba hotelu „Polabí“ a rekonstrukce dalších pohostinských provozoven RAJ. V Litoli bylo vybudováno pohostinství u mostu v kulturním domě.

V dalších oborech obchodní sítě došlo ke zlepšení. Ale jsou ještě kritické připomínky občanů k rychlejšímu řešení ve prospěch spotřebitelů, zejména k Jednotě z obvodu Litole.

14. Nadjezd po dlouhých letech jednání spojil dvě dosud rozdělené části města. Dráha, která před sto lety byla dobrodíním našeho kraje, byla nyní až do vybudování nadjezdu brzdou ve styku obou částí města i v jeho rozvoji.

Na místě staré restaurace U města Prahy....“

15. Veřejné osvětlení - čištění města - odvoz popela „Ku-ka“ vozem. Změny v tomto směru obdivují zejména ti občané, kteří znali dřívější Lysou. Snad lze jen připomenout, že by popelnice nemusely někde stát stále před domy, a zejména ne o nedělích a svátcích. Zde jde jen o dobrou vůli.

16. Památky, které jsou obdivovány návštěvníky našeho města — zámecká zahrada s celou galerií vzácných soch, samotná budova kostela se sochami na ohradní zdi, státní přírodní rezervace „Hrabanov“, sochy v lese u sv. Václava — jsou odborně udržovány velkými náklady ze státních prostředků.

17. Památníky rudoarmejců a Hrob v dáli jsou výrazem vděku našich občanů těm, kteří položili své životy za naši svobodu.

18. Muzeum dělnického hnutí a Muzeum starých orientálních kultur v díle akademika B. Hrozného, slavného lyského rodáka, jsou umístěny v budově muzea, která má v budoucnu celá sloužit kulturním účelům. V poslední době bylo pak otevřeno v Gottwaldově tř. pěkně vybavené městské kulturní středisko.

19. Letní scéna a zámecký park jsou hojně navštěvovány jak občany, tak i návštěvníky našeho města. Příjemné prostředí je využíváno též k pořádání různých akcí, zejména pak již tradičních oslav Rudého práva a Běhu zámeckou zahradou. Městský národní výbor věnuje stálou péči údržbě a zlepšení vzhledu celého zámeckého areálu.

20. Kino. Dočkali jsme se vybudování jednoho z nejkrásnějších kin ve Středočeském kraji.

21. ČSAD zajišťuje autobusové spojení všemi směry. Cestující nastupují z nově vybudovaných autobusových čekáren.

stojí dnes moderní kino

22. Železniční doprava elektrifikací zbavila okolí dráhy oblak kouře. V Lysé byly již vyřazeny parní lokomotivy, dokončuje se elektrifikace i směrem na Prahu. Pro pohodlí cestujících slouží pěkně zařízená a čistá čekárna i upravený park u stanice dráhy a květinová výzdoba.

23. Zemědělství doznalo revolučních změn, a to nejen v samotné jeho organizaci. Dříve bylo u nás přes 400 soukromých zemědělců. Pak byla vytvořena čtyři JZD (Lysá, Litol, Byšičky, Dvorce) a dnes máme jedno JZD Obránců míru, I Výkupní zemědělský závod a Výkup ovoce a zeleniny svým rozvojem změnily své poslání a organizaci.

24. Lyské závody. Největší n. p. Kovona, Prefa, OPP — textilka (závod žen), Výzkumný ústav mechanizace stavebnictví (výsledky jeho práce jsou velkou pomocí našemu stavebnictví), cukrovar Litol (za dobrou spolupráci se zemědělskými závody a své výsledky nejlepší závod v rámci n. p. Kolínské cukrovarny), komunální služby (nový autoservis, postupně budovaný Dům služeb), se Šlechtitelská stanice v novém rozsáhlém areálu, stejně jako kolektivy i jednotlivci těchto závodů.

25. Domovní správa je dnes zařízením, bez kterého si nedovedeme řádnou správu bytového fondu pro dobro uživatelů bytů ani představit.

26. Bytová otázka v Lysé nad Labem. Uvážíme-li, že na starém sídlišti v Jedličkově ulici a na novém sídlišti bylo postaveno přes 1000 bytových jednotek, k tomu připočteme další výstavbu nových rodinných a obytných domů, pak shledáme, jak se zlepšila kulturnost bydlení v našem městě. Dříve bylo v Lysé koupelnami vybaveno jen několik domácností, stejně jako pračkami či ledničkami. Dnes je takové zařízení již samozřejmostí. Jestliže v květnu r. 1945 žilo na území dnešního obvodu městského národního výboru na 10 000 obyvatel a dnes má tento obvod stejný počet obyvatel, pak tímto porovnáním nejlépe vynikne markantní zlepšení bytové otázky v našem městě.

27. Dostihové závodíště po brigádnických začátcích je dnes uznávanou dostihovou dráhou v provozu Státního závodíště Praha.

28. Obřadní síň. Snad každý měl možnost se seznámit s činností Sboru pro občanské záležitosti při vítání novorozeňat, výročních svateb, svatebních obřadech, posledních rozloučeních, při předávání občanských průkazů a různých jubilejí, stejně jako s vkusně vybavenou obřadní síní na městském národním výboru.

29. Sady - parky - zeleň. Park před muzeem, park proti hotelu, park v Litoli k Ostré i nově upravený park na litolském náměstí doplní ještě park proti poště budovaný v akci Z. To vše se s výsadbou stromů v ulicích a květinovou a keřovou úpravou po městě ovlivňuje zlepšení životního prostředí.

30. Demolicí domků v Gottwaldově tř. se zlepšil vzhled hlavní lyské třídy.

31. Požární garáže a pěkná kulturní místnost jsou výsledkem obětavé práce požárníků.

32. Rekreační středisko „Rehačka“ je místem pohody pro pracující, zvláště nyní po úpravě příjezdové komunikace.

33. Peněžnictví. Občanům slouží Česká státní spořitelna. Stále vyšší vklady i závodní spoření svědčí též o stoupající životní úrovni.

34. Pošta dnes již s telefonní automatizací zlepšila a zrychlila telefonické spojení.

35. Zahrádkáři na sídlišti vybudováním zahrádkářské kolonie u nového sídliště upravili vzhled okolí svého bydlení.

36. Dvorce — Byšičky. Povšimněme si změn ve vzhledu a zásobování ve Dvorci i Byšičkách, i jejich komunikacích, osvětlení. Tím si můžeme doplnit celkový obrázek „lyských změn“.

Zastavili jsme se u památníku rudoarmejců a „Hrobu v dáli“ na lyském hřbitově, viděli jsme nové jesle, mateřské školy, novostavbu ZDŠ, nové prodejny, sídliště,

sportovní stadión, upravené ulice, parky. To vše se změnilo za třicet let a třeba dodat pro pamětníky dřívější Lysé k nepoznání. Jen ten lyský zámek zůstal svědkem dřívějších dob a v něm mnozí jeho nynější obyvatelé nám mohou o nich mnoho vyprávět...

A občané v letošním jubilejním roce osvobození pomohou svému městu úpravou závodů a domů a jejich okolí, úpravou veřejných prostranství a plněním akce Z. K tomu pak dobré soudružské vzájemné vztahy které doplní pohodu slavnostní chvíle hodnocení dosažených úspěchů svobodných mírových třiceti let od našeho osvobození Sovětskou armádou. To však by nemělo vést k sebeuspokojení. Ba naopak, dobrá věc se podařila a kupředu obětavě k plnění dalších úkolů. At.

NAŠE VRUTICE

Necelé 4 km severně od Lysé v kotlině potoka Mlynářice se rozkládá vesnice Benátecká Vrutice. Tato ryze zemědělská obec se vždy přikláněla k Lysé n. L. a vztahy, které mezi Lysou a Vruticí od nepaměti panují, jsou velmi přátelské. Vrutické děti navštěvují lyské školy, pro dospělé je Lysá střediskem nákupů i společenského života a lyský hřbitov je pro ně místem posledního odpočinku.

Ne vždycky však bylo Vrutickým dobře. Vrutice byla první obcí v našem kraji, která byla postižena terorem německých okupantů. Hned po začátku okupace nařídili Němci všem obyvatelům Vrutice a Jiřic, že se musí vystěhovat. Byly to hrozné chvíle pro všechny obyvatele, když museli opustit své domovy, vše, co si svou pilnou prací vybudovali, svou rodnou hroudu. Němci se rozhodli připojit obec k tak zvanému vojenskému cvičišti a dalo se tedy předpokládat, že obec bude zničena. Tehdy se právě ukázaly dobré sousedské vztahy mezi Lysou a Vruticí. Většina obyvatel z Vrutice našla v Lysé útočiště, podařilo se jim přestěhovat se mezi známé, kteří je skutečně dobře přijali. Z Vrutických se stali přechodně Lysáci, kteří přesto, že Němci jejich obec bořili, věřili, že se jednou vrátí domů. Ta chvíle přišla právě před 30 lety. Hned po osvobození naší vlasti se opět Vrutičtí vraceli do svých domovů. Po šesti letech okupace

se ve zničené obci opět setkávali známí. Nastala tvrdá práce na obnově zničené obce. Vrutice byla první obcí kterou Němci násilím vystěhovali. Kdyby bývali Němci válku vyhráli, stihl by stejný osud nás všechny, ovšem za horších podmínek. Po válce byly nalezeny plány a mapy, podle kterých byla připravena evakuace českého obyvatelstva do prostorů, kde jsme měli pracovat jako otroci německých mocipánů. To vše květen 1945 zhatil.

Dnes, kdy Vrutice žije blahobytným životem české vesnice, vzpomínají starší obyvatelé na smutné roky okupace jako na zlý sen a mládež tomu ani nechce věřit. Úplynulých 30 let přineslo do Vrutice opět štěstí, klid a spokojenost. JZD, které vlastně tvoří základ veškerého života v obci, patří mezi přední na celém okrese. V obci je nová prodejna, požárníci mají novou vynikající zbrojnici a vzhled obce se velmi zlepšil opravou rodinných domků.

Dobré sousedské vztahy mezi Lysou a Vruticí se ještě zlepšují. JZD Vrutice bude v rámci kooperace sloučeno s lyským JZD Obránců míru, a až bude v Lysé n. L. středisková obec, bude Vrutice patřit pod MěstNV Lysá n. L. Těšíme se na ně, budou opět mezi svými.

Až uvidíte v letošním prvomájovém průvodě transparent s nadpisem Benátecká Vrutice, zamávejte jim. Jsou to stateční a dobří lidé!

kol-

Vydala propagační komise při MěstNV v Lysé n. L.

Vytiskly Středočeské tiskárny, prov. 21 Nymburk

Lysá n. L. - květen - 1975